

Vai visiem uzņēmumiem jābūt izstrādātai sankciju procedūrai? 1/23/22

Vecākā juriste, PwC Legal
Elvita Gēce

Turpinoties Krievijas īstenotajam karam Ukrainā, gan ASV, gan Eiropas Savienība (ES) kopā ar citām valstīm arvien paplašina Krievijai piemērojamo sankciju apmēru.

ES samitā, kas norisinājās šā gada 30. un 31. maijā, Eiropadome vienojās par sesto sankciju paketi pret Krieviju, kura attieksies galvenokārt uz jēlnaftu un naftas produktiem, kurus piegādā ES dalībvalstīm. Jāatzīmē, ka Eiropas Padome vienojusies, ka pagaidu izņēmums attieksies uz jēlnaftu, ko piegādā pa cauruļvadiem. Eiropas Komisijas prezidente Urzula fon der Leiena ir norādījusi, ka līdz šā gada beigām paketē iekļautie ierobežojumi faktiski pārtrauks aptuveni 90% ES naftas importa no Krievijas.

Pieaugot sankciju apmēram, uzņēmumiem rodas arvien vairāk neatbildētu jautājumu un neizpratne par to, kā tikt galā ar pieaugošo sankciju slogu, vai uzņēmums ir konkrētu regulējošo iestāžu uzraudzībā un vai spēkā esošais regulējums sankciju jomā un vadlīnijas paredz to, ka jāizveido iekšējā kontroles sistēma sankciju riska pārvaldībai.

Kam jāizstrādā sankciju iekšējā kontroles sistēma (SIKS)?

Atbilstoši Starptautisko un Latvijas Republikas valsts sankciju likuma 13.¹ pantam pienākums veikt sankciju riska novērtējumu un izveidot SIKS ir panta pirmajā daļā uzskaitīto uzraudzības iestāžu (tostarp Finanšu un kapitāla tirgus komisijas, Valsts ieņēmumu dienesta, Patērētāju tiesību aizsardzības centra, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes, Latvijas Zvērinātu notāru padomes) pārraudzībā esošajiem subjektiem, kuri vienlaikus ir Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjekti.

Uzņēmumi, kam ir pienākums izstrādāt SIKS, atbilstoši savam darbības veidam veic un dokumentē starptautisko un nacionālo sankciju riska novērtējumu, lai noskaidrotu un pārvaldītu savai darbībai vai klientiem noteikto sankciju neizpildes risku. Lai izvērtētu sankciju neizpildes risku, uzņēmumam jāizvērtē vismaz tā darbības veidam, struktūrai, patiesajiem labuma guvējiem un likumiskajiem pārstāvjiem piemītošie sankciju riski, kā arī klientiem piemītošie sankciju riski – klientu rezidences valsts risks, klienta organizatoriskā struktūra, patiesie labuma guvēji un to pilsonības, likumiskie pārstāvji, arī klienta piedāvātās preces, to eksporta un importa tirgi, un – pēc iespējamības – klienta sadarbības partneri.

Izvērtējumā ieteicams izvērstāk norādīt informāciju par klientu skaitu no konkrētajām jurisdikcijām, kā arī patieso labuma guvēju pilsonībām, papildinot novērtējumu ar tādu riska faktoru izvērtējumu, kuri piemīt klienta sniegtajiem pakalpojumiem vai pārdotajām precēm, novērtējot riskus saistībā ar to saņēmēju jurisdikciju, ierobežojumiem attiecībā uz konkrēto preču vai pakalpojumu importu un eksportu, un preču ražotāju. Tāpat būtiski ir norādīt klienta izmantotos starpniekus pakalpojumu vai preču pārdošanas procesā.

Pamatojoties uz šo novērtējumu, uzraudzībā esošie uzņēmumi izveido SIKS, tostarp izstrādājot un dokumentējot attiecīgās politikas un procedūras.

Uzņēmumiem, kas nav minēto iestāžu uzraudzībā, ir ieteicams izstrādāt SIKS, taču tā nav obligāta prasība. Jāņem gan vērā tas, ka sankciju izpilde un ievērošana attiecas uz visiem subjektiem – kā fiziskām, tā juridiskām personām – arī tad, ja likums neuzliek par pienākumu izstrādāt SIKS. Tādēļ, ja uzņēmumam nav ieviestas minimālās sankciju pārbaudes, tam pastāv lielāka iespējamība saskarties ar sankciju pārkāpumu. SIKS ir īpaši ieteicama uzņēmumiem, kuru klienti vai sadarbības partneri ir no augsta riska valstīm vai no valstīm, pret kurām ir vērstas sankcijas, jo attiecīgajiem uzņēmumiem var pastāvēt augstāks sankciju neizpildes risks, ja attiecībā uz klientiem netiek veikta pārbaude sankciju sarakstos.

Kādi jautājumi būtu jāiekļauj SIKS?

Gan uzņēmumiem, kam obligāti jāizstrādā SIKS, gan tiem, kam tā ir ieteicama, būtu nepieciešams izstrādāt nodaļas, kas nosaka kārtību šādiem pasākumiem:

1. sankciju riska pārvaldīšanas politikas un procedūru izstrāde, ietverot regulāras pārskatīšanas prasību;
2. klienta riska novērtēšana, dokumentēšana un pārskatīšana;
3. sankciju izpilde, ievērošana un sankciju riska novērtējumam atbilstošu sankciju riska pārvaldīšana, tostarp sankciju riska mazināšanas pasākumi;
4. sankciju pārkāpumu vai apiešanas konstatēšana un izpēte;
5. lēmumu pieņemšana par sadarbību ar klientu, kura darbībā konstatēts paaugstināts sankciju risks;
6. ziņošana valdei vai augstākajai pārvaldes institūcijai par identificētajiem sankciju riskiem;
7. atbildīgā darbinieka iecelšana un kompetence, kā arī ar klientu pārbaudi saistīto darbinieku pienākumi un atbildība;
8. ziņošana Valsts drošības dienestam par sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumu;
9. ziņošana Finanšu izlūkošanas dienestam par aizdomām attiecībā uz sankciju apiešanu vai tās mēģinājumu finanšu ierobežojumu izpildē;
10. ziņošana uzraugošajai iestādei (ja attiecas) par sankciju pārkāpumu vai mēģinājumu pārkāpt vai apiet sankcijas.

Ar kādām problēmām uzņēmumi visbiežāk saskaras, ja nav izstrādāta SIKS?

AML un sankciju jomas speciālisti ikdienā visbiežāk saskaras ar uzņēmēju pieprasījumiem izstrādāt SIKS brīžos, kad ir atteikts finansējums vai arī kredītiestāde ir atteikusi sadarbību vai atsūtījusi informācijas pieprasījumu, jautājot par izstrādātajām sankciju uzraudzības procedūrām pirms iespējamās sadarbības pārtraukšanas. Kredītiestādes šādus informācijas pieprasījumus visbiežāk nosūta klientiem, kuru konta izrakstā ir identificējami pārskaitījumi privātpersonām vai uzņēmumiem no augsta riska jurisdikcijām. Ja uzņēmumam ir jau zināms, ka klientu loks atrodas arī ārpus Latvijas robežām un var ietvert augstāka riska valstis (Krievija, Baltkrievija, Sīrija, Jemena u.c.), tad būtu ieteicams laicīgi uzsākt sankciju pārbaudes procedūru vai SIKS izstrādi.

Jāmin arī gadījumi, kad kredītiestādes iesaldē uzņēmuma līdzekļus par kādu konkrētu darījumu un sagaida no uzņēmuma paskaidrojumus par darījuma būtību un pamatojošiem dokumentiem. Tādā gadījumā uzņēmumam būtu jāpārbauda, vai darījums nepārkāpj noteiktās sankcijas, jā sagatavo detalizēts paskaidrojums kredītiestādei un jāiesniedz attaisnojuma dokumenti (piemēram, līgums un rēķini).

Ja jūsu uzņēmums ir identificējis potenciālus sankciju riskus vai jums ir jautājums par sankciju pārbaudes veikšanu, PwC un PwC Legal labprāt izskatīs jūsu jautājumu un sniegs atbilstošāko risinājumu tieši jūsu

situācijai, lai jūs bez aizkavēšanās varētu turpināt saimnieciskās darbības veikšanu.